

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2006

Eva Šišková

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Studijní program: **APLIKOVANÁ FILOLOGIE**

Studijní obor: **ANGLICKÝ A NĚMECKÝ JAZYK PRO HOSPODÁŘSKOU
A OBCHODNÍ SFÉRU**

Bakalářská práce

**Porovnání syntaktické, lexikální a gramatické části občanského
zákoníku v českém, německém a anglickém jazyce.**

**Comparison of lexicology, morphology and syntax of Czech,
German and English Civil Code.**

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Radka Benešová

Katedra: germanistiky

Akademický rok: 2005/2006

Knihovna JU - PF

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně. Všechny použité zdroje uvádím v příloze.

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Radce Benešové, Ph.D. za odbornou pomoc při tvorbě bakalářské práce.

České Budějovice

21. dubna 2006

podpis

Anotace

Hlavní náplní této práce je přehled jevů specifických pro právní styl, konkrétně styl občanského zákoníku, a to z hlediska srovnávací lingvistiky.

Práce je věnována nejen stránce syntaktické, do které se implikuje charakteristika větné stavby administrativního stylu, například polovětné přívlastkové konstrukce, ustálené výrazy, desémantizace a další. Významná část je zaměřena na slovtvorbu, díky velkému množství složenin vysytující se v textu občanského zákoníku.

Další část uvádí charakteristické gramatické znaky, které převládají ve větných konstrukcích. Patří mezi ně zejména pasivum s nevyjádřeným činitelem, dále jsou ve značné míře obsažena modální slovesa.

Třetí část je zaměřena na stránku lexikální. Porovnává základní slovní zásobu v českém, německém a anglickém jazyce. Pro lepší orientaci je slovní zásoba rozdělena do jednotlivých částí a hlav, v abecedním řazení.

Annotation

The main task of this work is to present summary of lexicology, morphology and syntax of Czech, German and English Civil Code. To point out the typical constructions concerning the legal style.

The syntactic part applies to the structure of the sentences included in the Civil Code. The word-formation is also mentioned. The Civil Code includes a lot of compound words, it is typical for the German language above all.

The other part states the morphology - the main constructions, which prevail in the legal style. It is for instance the passive, modals and others.

A substantial part is focused on the comparison of the vocabulary.

Obsah:

Úvod	6
1. Syntaktická část	8
1.1 Syntax administrativního stylu	8
1.2 Slovo tvorba – kompozita	13
2. Lexikologická část	21
2.1 Odborná terminologie.....	21
2.2 Slovník základních pojmů	22
3. Gramatická část	40
3.1 Trpný rod	40
3.1.1 Použití trpného rodu	41
3.1.2 Tvorba trpného rodu	42
3.1.3 Přehled forem trpného rodu	43
4. Modální slovesa	47
5. Závěr	54
6. Cizojazyčné resumé	56
7. Seznam použité literatury	58

Úvod

Občanský zákoník je soubor pravidel chování, vytvořený státem a státem vynutitelný. Vyjadřuje rovnost účastníků občanskoprávních vztahů, k nedotknutelnosti vlastnického práva, k principu smluvní svobody a nepřípustnosti zasahování do soukromých záležitostí a další.

Může také stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností. Občanské právo upravuje majetkové vztahy mezi fyzickými a právnickými osobami, jejich právní subjektivitu a zastoupení. Na jedné straně to znamená omezení svobody chování subjektů práva (subjekty – občané: fyzické, právnické osoby, stát a státní orgány), a na druhé straně vymezení a garance určité míry svobody.

Pokud občanský zákoník některou otázku týkající se majetkových vztahů neupravuje, řešila by se podle ustanovení obchodního zákoníku. Tedy všechno, co není upraveno občanským zákoníkem, se řídí obchodním zákoníkem.

Občanský zákoník byl uspořádán do 8 částí, z nichž části 3.-5. byly zrušeny a jednotlivé části obsahují další podčásti:

část 1: **Obecná ustanovení**

část 2: **Věcná práva** (vlastnictví a spoluvlastnictví)

část třetí až pátá: zrušeny

část 6: **Odpovědnost za škody**

část 7: **Dědictví**

část 8: **Závazkové právo**

K první části občanského zákoníku náleží obecná ustanovení, úprava občanskoprávních vztahů, ochrana právnických a fyzických osob a další.

Druhá část obsahuje věcná práva a ustanovení o majetku, držbu a vlastnictví (nabývání a pozbývání, spoluvlastnictví, ochrana vlastnictví a sousedská práva). Významná jsou zejména ustanovení o zástavním právu.

Třetí až pátá část byly zrušeny

Část šestá se věnuje jednomu z významných faktorů, a to právní odpovědnosti. Je to důležitý faktor pro rozvoj státu pro zvyšování efektivnosti státní správy a orgánů (odpovědnost za škodu, společná odpovědnost, bezdůvodné obohacení,...)

Část sedmá upravuje dědické právo. V případě dědění ze zákona upravuje takové instituty jako jsou neopominutelný dědic, právní postavení dědiců, dědické podíly aj.

V osmé části, nejobsáhlejší části občanského zákoníku pak nalezneme převážně smluvní právo. Upravuje se zde například kupní smlouva. Dalšími smluvními typy jsou směnná smlouva, smlouva o půjčce, smlouva o přepravě nákladu a osob,... Důležitou část tvoří nájemné, podnájem bytu, ustanovení o movitých věcí aj.

Ve vypracování této práce se zaměřím na formulace typické pro právní styl, konkrétně občanského zákoníku. Provedu srovnání v anglickém, německém a českém jazyce, které se bude týkat gramatických konstrukcí (například bude zmíněna typická konstrukce v německém jazyce, i jak se tato konstrukce vyjádří v jazyce anglickém), syntaktické stavby vět (včetně slovtvorby) a především porovnání slovní zásoby těžko dostupné v anglickém a německém jazyce.

Charakteristický jev bude uveden s konkrétními příklady občanského zákoníku.

1. Syntaktická část

1.1 Syntax administrativního stylu

Mezi funkčními styly (styl *prostě sdělovací*, *publicistický*, *umělecký*, *odborný*) dnes zaujímá přední místo **odborný styl**, který rozlišujeme na styl vědecký a styl prakticky odborný, jehož příkladem je styl *administrativní*.

Administrativní styl (praktický, odborný, jednací)

je styl informativní a věcné komunikace při úředním styku. Je to jeden ze způsobů projevu, který vzniká cílevědomým výběrem, zákonitým uspořádáním a využitím nejen jazykových, ale také tématických prostředků týkajících se určité oblasti.

Je zaměřen na fakta a jejich sdělení, ovlivňuje a řídí činnost adresáta.

Autor či adresát zde ustupují do pozadí a jsou nahrazeni institucí či organizací.

Funkce administrativních projevů je :

- 1 řídicí (směrnice, nařízení, zákony),
- 2 odborně sdělná (zpráva, sdělení, úřední dopis) a
- 3 správní (žádost, protokol).

Administrativními útvary jsou např.:

- úřední **zpráva** (stručná informace o události a její hodnocení) a **oznámení** (stručná informace o budoucí události)
- **inzerát** (krátké a výstužné placené sdělení v médiích)
- **zápis** jednání (zachycení podstaty jednání, shrnutí jednání)
- **vyhláška** (informuje, dává pokyny a příkazy), **směrnice**, **zákony**
- **oběžník** (informuje, dává pokyny a příkazy)
- **strukturovaný životopis**
- **žádost**

Jazyk tohoto stylu se vyznačuje svojí strohostí, neutralitou, používáním ustálených formulací či obrátů, zkratk, zkratkových slov, odborných termínů a názvů, užitím několikanásobných větných členů a pasivních slovesných tvarů.

Větná stavba administrativního stylu je poznamenána *zhuštěním (kondenzací), kompaktností, sevřeností textu*. Záleží na *přesnosti a jednoznačnosti*: té se dosahuje důsledným užíváním vědecké terminologie, promyšlenou a propracovanou větnou stavbou a kompozicí.

a) sevřenost – použití:

- polovětných přívlastkových konstrukcí, jejichž základem je rozvinutý přívlastek shodný
např. ■ z občanskoprávních vztahů
■ aus bürgerlich-rechtlichen Beziehungen
■ from civil legal relationships
- několikanásobných větných členů, výčtů vazeb s přídavnými jmény slovesnými, činnými i trpnými
např. ■ lhůta pro přijetí návrhu určená navrhovatelem telefonicky, dálnopisně nebo jinými prostředky umožňující okamžité sdělení.
■ die vom Antragenden fernmündlich, über Fernschreiber oder auf eine andere die augenblickliche Mitteilung ermöglichende Art bestimmte Frist zur Annahme des Antrags
■ the period for acceptance specified by the offering person by phone, teleprinter or other means making an immediate communication possible
- typické jsou konstrukce s několika genitivy
např. ■ způsob výpočtu nájemného
die Art der Berechnung des Mietzinses/ the way of calculation of rent

■ rozhodnutím příslušného orgánu nebo ze zákona

durch Entscheidung der zuständigen Behörde oder vom Gesetz

on the basis of a decision of the competent authority or by operation of law

■ úprava práv nájemců

Regelung der Rechte der Mieter/ regulation of lessees' rights

- Vyhýbá se nic neříkajícím balastním slovům typu: tak, vlastně tedy,...

b) **jemné konstrukce** (převažují substantiva a adjektiva), sloves je málo a jsou často *desémantizována* (tj. zbavena lexikálního významu) anebo je jejich sémantičnost oslabena

nabývat práva	Rechte erwerben	acquire rights
---------------	-----------------	----------------

být oprávněn	berechtigt sein	be entitled
--------------	-----------------	-------------

být v prodlení	in Verzug sein	be in default
----------------	----------------	---------------

domáhat se ochrany	Schutz verlangen	assert the protection
--------------------	------------------	-----------------------

být v rozporu s dobrými mravy/ gegen die guten Sitten verstoßen / be at variance with good manners

přídavná jm. slovesná = náhrada vět vztažných

např. ■ orgány, kterými sdružení jedná, a jména osob, vykonávajících jejich působnost.

...die für den Verein handelnden Organe und die Namen der ihre Wirksamkeit ausübenden Personen.

... the bodies acting for the association and names of the persons executing their competence.

podstatná jm. slovesná

např. ■ uplynutím přiměřené doby

...after the lapse of an adequate time

...mit Ablauf einer angemessenen Zeit

druhotné předložky

např. ■ v souladu s

in Übereinstimmung mit

in accordance with

■ s přihlédnutím na

mit Rücksicht auf

with regard to

c) souvětí – složitost, propracovanost, vsuvky (v definicích-zpřesnění)

- souvětí je složitější, převládá souvětí podřadné, neboť lépe vyjadřuje složitost jevů a jejich závislost

■ Právnické osoby, které se zapisují do obchodního nebo do jiného zákonem určeného rejstříku, mohou nabývat práva a povinnosti ode dne účinnosti zápisu do tohoto rejstříku, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.

■ Juristische Personen, die sich in das Handelsregister oder ein anderes durch Gesetz festgelegtes Register eintragen, können Rechte und Pflichten ab dem Tage der Wirksamkeit des Eintrags in dieses Register erwerben, sofern ein Sondergesetz nichts anderes festlegt.

■ Legal entities registered with the Commercial Registry or with another registry specified by an act may acquire rights and duties from the day of effectivity of the registration unless a special act stipulates otherwise.

- d) rovněž časté je opakování termínů i určitých gramatických a syntaktických struktur
- např. zvrtných a pasivních forem (bylo zjištěno, je doloženo, ukazuje se, zdá se, jeví se, bylo zmíněno, jak bylo konstatováno, jak bylo uvedeno výše apod.)

je potřebný

es bedarf j-s

shall require a ...

se vyžaduje

ist erforderlich

it shall be necessary to

ledaže

es sei denn, dass

unless

má se za to

wird angenommen

shall be presumed

vyplývá-li	geht aus...hervor	unless ...follow from
bylo dáno	wurde zuteil	was given
se nepřihlíží	wird nicht berücksichtigt	shall not be taken into consideration
bylo stanoveno	wurde festgelegt	was laid down
<i>pokud zvláštní zákon nestanoví jinak/ sofern ein Sondergesetz nichts anderes festlegt/ unless a special act stipulates otherwise</i>		

- e) **ustálených předložkových výrazů** (prostřednictvím, se zřetelem, s ohledem, následkem, v důsledku, v protikladu)

v rozporu s	im Widerspruch zu	at variance with
na základě zákona	auf der Grundlage eines Gesetzes	on the basis of law
odpovědnost za škodu	Haftung für einen Schaden	liability for damage
se zřetelem k	in Hinblick auf	with respect to
zrušit dohodou	durch Vereinbarung erlöschen	wound-up by an agreement
zápis o schůzi	r Niederschrift über die Sammlung	the minutes from the meeting
výmaz z registrace	Streichung aus dem Register	deletion from the registration
zákon o rodině	s Gesetz über die Familie	the Family act
vzdát se práva	auf ein Recht verzichten	waive the right
odstoupit od smlouvy	vom Vertrag zurücktreten	withdraw from the agreement

*náhrada za útratu na důchodu/ der Ersatz für den Verlust am Verdienst /
compensation of the loss in earnings*

smlouvou o zřízení právnické osoby / im Vertrag über die Errichtung der juristischen Personen / on the basis of the agreement on establishment of the legal entity

f) **Obsahová návaznost** je vyjádřena i prostředky grafickými jako členění na odstavce a paragrafy, nadpisy, odlišný typ písma aj. Jazyková informace může být vhodně doplněna metajazykovým vyjádřením (vzorci, tabulkami, schémata, symboly, nákresy a zobrazeními, grafy), které je nositelem maximálně stručné, odbornými znaky nasycené informace.

g) **pasivní konstrukce** – trpné tvary zvrtné a opisné jsou často užívány důvody: v odborném textu nezáleží na původci děje

- texty obsahující příliš mnoho pasivních tvarů jsou kostrbaté ⇒ někdy se dává přednost 1.os.mn.č.

viz. morfologická část str. 39

1.2 Slovtvorba – kompozita

Typický jev vyskytující se v textu občanského zákoníku a týkající se stránky syntaktické jsou složeniny (Komposita, compound words). Je to typický jev zejména pro němčinu, která jich obzvláště v odborných textech používá ve značné míře.

V češtině není skládání více slov pro vznik jednoho kompozita jako syntaktický způsob tvorby nových slov tak běžný jako v němčině, kdy jednu složeninu tvoří několik slov.

Rozlišujeme složeniny dle slovních druhů: substantivum, adjektivum, příslovce a zřídka slovesa.

Slovtvorba (derivologie) = nauka o tvoření slov, popisuje způsoby tvoření, slovtvornou stavbu slov a slovtvorné vztahy k jiným slovům

Nová jednoslovná pojmenování vznikají těmito způsoby:

- odvozování (derivace)
- skládání (kompozice)
- zkracování

Rozdělení se téměř shoduje s němčinou, proto celkový přehled je utvořen pro češtinu a němčinu společně, angličtině je věnován samostatný odstavec.

Derivace (Derivation)

= odvození, v češtině nejčastější postup, vznikají slova odvozená=deriváty, pomocí odvozovacích prostředků (formantů)

Vznikají nová slova pomocí předpon nebo přípon, nebo obojího, popř. koncovek

- základové slovo = slovo, od kterého je jiné slovo odvozeno
- slovotvorný základ = část slova bez koncovky (kořen, kmen), ke které se připojuje slovotvorná přípona
- slovotvorné prostředky = afixy (přípony a předpony), v němčině explicitní derivace

1. Přípona (sufix) , Sufigierung

- odvozovací morfém, který stojí za základem, u ohebných slov bývá její součástí i koncovka, která určuje slovní druh
- př. zmocnit-**el** , Bevollmächtig-**er**

Pro němčinu:

- **přípony u substantiv**: -aut, -chen, -e, -el, -ent, -heit, -in, -keit, -lein, -ler, -ling, -nis, -schaft, -tum, -ung atd. přičemž konkrétně v občanském zákoníku se nejvíce objevují podstatná jména s příponami:
- ung** př. Zustimmung, Verwahrung, Gerichtsentscheidung, Vereinbarung, Rechtshandlung, Verschuldung, Forderung, Versammlung
- keit** př. Nichtigkeit, Fahrlässigkeit, Einbringbarkeit, Verbindlichkeit, Zahlungsunfähigkeit, Dienstbarkeit, Gültigkeit,...

-schaft př. Erbschaft, Handelsgesellschaft, Liegenschaft, Gütergemeinschaft...

-nis př. Rechtsverhältnis, Ergebnis, Erfordernis, Verhältnis...

ostatní přípony lze nalézt jen vyjíměčně

- **přípony u adjektiv**: -abel, -aut, -bar, -ig, -isch, -iv, -lich, -sam a dále přípony označovány Halbsuffixe - echt, -fähig, -mässig, -pflichtig, -werk, -wert, -würdig, -zeug atd.

-lich př. ursprünglich, unvermeidlich, ordentlich, unentgeltlich, ausdrücklich,...

-ig př. notwendig, gegenseitig,

2. Předpona (prefix) , Präfigierung

- odvozovací morfém, který stojí před základem

Um-stand okolnost-, **pro**-hlášení **Er**-klärung

- někdy současně přípona i předpona **An**-tragen-**de** navrhovatel, **ne**-movitost-í

- někdy bez přípony, jen ze základu s ohýbací koncovka ciz-í ciz-á (bezpříponové odvozování=konverze), němčina ohýbací koncovku nemá (koncovka=část na konci slova, která se mění při skloňování nebo časování)

- u sloves reflexivizace: pomocí volných zvratných formantů *bavit - bavit se*,
informieren - sich informieren

- zpětné postupy:

- odsunutí předpony (deprefixace)

- odsunutí přípony (desuffixace)

- při odvozování dochází v kmeni základového slova k obměně (alternaci) hlásek:
např. ředitel - řídit, jih – jižní

Skládání (kompozice), v němčině Zusammensetzung (Komposition)

- vznikají slova složená=složeniny (kompozita)

- složeniny nepravé=spřežky (juxtapozice, Juxtaposition) - vznik pouhým sražením slov
dohromady (1. člen beze změny) *pravděpodobný, Augenblick*

Typy složenin typické pro češtinu

Slučovací (kopulativní) - vztah souřadnosti, slova tvořící kompozitum jsou významově i gramaticky na stejné úrovni, nerozlišujeme základní a určovací slovo

Určovací (determinativní) - vztah podřadnosti

Vazebné (reakční) - vztah podřadnosti, se slovesnou vazbou

Predikační

Typy složenin typické pro němčinu

Kopulativkompositum

vztah souřadnosti, v němčině platí, že poslední slovo složeniny určuje slovní druh a rod

Determinativkompositum

první slovo určuje přesněji význam základního slova (Schränk wand).

Rozlišují se: linksverzweigte (rozvětřující se nalevo) a rechtsverzweigte (napravo)

Das verdunkelte Kompositum

těžko se rozeznává, že se jedná o kompozitum př. Bräutigam (gomo=Mann)

Verstärkungskompositum

slouží pro posílení výpovědi, většinou se jedná o adjektiva př. funkelnagelneu

U **substantiv** je možné slučovat - Substantivum + Substantivum, Adjektivum + Substantivum, Verb + Substantivum

Velmi častá jsou kompozita, která vyjadřují přívlastkový vztah (buď se spojovacím vokálem nebo bez). V němčině jsou typickým jevem – němčina se tak vyhýbá dlouhým opisným vyjádřením např. způsobilost k právním úkonům – e Geschäftsfähigkeit (fähig jako kmen složeniny s příponou **-keit** a přívlastkový vztah spojený vokálem **-s-** vyjádřený slovem Geschäft).

V odborných textech, kde je celá řada takovýchto složenin, je třeba věnovat pozornost případným překladům jednotlivých termínů, neboť doslovný překlad je většinou smysluprázdný, pro překlady do češtiny se pro správné pochopení používají mnohdy i vztažné věty a jiné prostředky např. složeninu **Beförderungsordnungen** lze přeložit jako řády, které se týkají přepravy, ovšem odborné texty upřednostňují mimo jiné sevřenost a jednoznačnost, proto se kompozitum přeloží pomocí přívlastkové konstrukce **přepravní řády**.

Zkracování

- spojuje se dva i více zkrácených slovních základů
- **iniciálové zkratky** - z počátečních písmen slov - ČR, OSN; vyslovují se po písmenech, výjimečně jako slova UNESCO, AMU
- **zkratková slova** - z počátečních slabik nebo hlásek - Čedok, Sazka; vyslovují se jako slova, skloňují se
- zkratky frekventovaných slov a slovních spojení *pod., např., (zum Beispiel z.B., und so weiter usw,...), a. s.*, oficiální zkratky akademických a vědeckých titulu MUDr., Mgr.

Ve všech třech jazycích se vyskytují kompozita **bahuvrhiiová**, která pojmenovávají celek vytčením jedné jeho části, často si ale jednotlivé případy neodpovídají např. chatterbox - žvanil, Hasenfuss- zbabělec,... tato slova se ovšem v odborném jazyce neobjevují.

Typy složenin v angličtině

Angličtina je převážně analytický jazyk. Díky latinskému a francouzskému vlivu má angličtina velmi bohatou slovní zásobu a vyskytuje se řada synonym. Na rozdíl od češtiny používá daleko více **funkčních slov** (determinanty, předložky, spojky, zájmena).

V angličtině je **monomorfémiálních slov**, tj. morfologicky nerozložitelných, mnohem více než v češtině a němčině v důsledku značného počtu jednoslabičných slov. V tomto případě se angličtina s němčinou značně liší.

Polymorfénní slovní struktura je v angličtině zastoupena u slov odvozených např. *ir-regular-ity* nepravidelnost. Dále se s polymorfénní strukturou setkáváme, je-li přítomná flektivní koncovka př. *regulation-s*.

Anglické a české slovo si v podstatě odpovídá. Slovotvornou funkci mají **prefixy** (*re-present*) a **suffixy** (*agree-ment*), odvozují od základu nové slovo s jiným významem.

Čeština i angličtina mají kompozita germánská (determinans předchází před determinandem) a románská. Jednotlivá kompozita si ve většině případů neodpovídají.

V angličtině se vyskytují dva typy kompozit, které v češtině nejsou:

- je to typ založený na slovotvorném procesu tj. nové slovo se tvoří vynecháním konce první složky a začátku složky druhé např. *brunch* (*breakfast + lunch*)
- druhý typ jsou citátové složeniny, které vznikají přenesením části věty do jiného syntaktického okolí ***out-of-the-way place*** odlehlé místo, ***purpose-made association*** účelová sdružení, ***self-governing unit*** jednotka samosprávy,...

Pravopis kompozit často kolísá, vedle psaní dohromady se vyskytuje psaní zvlášť (*default charge*,...) , vyskytuje se i pravopis se spojovací čárkou - ve spojeních, kdy je třeba objasnit význam a syntaktický význam slova (*write-protected disk*), také pro oddělení stejných hlásek (*co-operative*, *pre-emptive*,...)

Na rozdíl od češtiny je v angličtině běžné tvoření hybridních odvozenin cizími prefixy a suffixy od základních slov. V textu občanského zákoníku:

prefixy:

co- , **co-owner** spoluvlastník, **co-ownership** spoluvlastnictví, **co-operative** družstvo
non- , **non-fulfilment** nesplnění, **non-addressed** neadresován, **non-residential premises** nebytové prostory

sub- , **sub-lease** dát do podnájmu, **sub-debtor**, **sub-pledge**

pre- , **pre-emptive** předkupní

další jako *anti-*, *counter-*, *de-*, *extra-*, *inter-*, *multi-*, *over-*, *re-*, *un-*, *under-*,...

sufixy:

-or

assignor postoupitel, drawer poukazatel, donor dárce, lessor pronajímatel

-ee

assignee postoupník, drawee poukázaný, donee obdarovaný, lessee nájemce

Kompozita složená ze dvou a více slov jsou charakteristická nejvíce pro němčinu, angličtina a čeština používá víceslovná pojmenování, viz. příklady.

Občanský zákoník - s Gesetzbuch – The Civil Code

Majetkové vztahy – e Vermögensbeziehungen – property relationships

Právní úkony – Rechtshandlungen – legal acts

Samospráva – Selbstverwaltung – self – governance

Bezprostředně - Unmittelbar – immediately –

Způsobilost - Rechtsfähigkeit – capacity

Prohlášení za neplatné - e Ungültigkeitserklärung – if it is declared invalid

Způsobilost k právním úkonům – e Geschäftsfähigkeit – the capacity to legal acts

Zakladatelská smlouva – r Gründungsvertrag – a foundation agreement

Členská schůze – e Mitgliederversammlung – the membership meeting

Dohoda o plné moci – e Vollmachtsvereinbarung – an agreement on a power of attorney

Právní předpisy – Rechtsvorschriften – legal regulations

Uzavření smlouvy - Vertragsabschluß – conclude an agreement

Promlčecí doba – Verjährungsfrist – the limitation period

Vlastník pozemku – Grundstückseigentümer – the owner of the plot

Prováděcí předpis – Durchführungsbestimmung – the implementing regulation

Závazkový vztah – Schuldverhältnis – the obligation relationship

Evidence nemovitostí – Liegenschaftsregister – the real estate registration

Poplatek z prodlení – Verzugsgebühr – default charge

Poukazník – Anweisungsempfänger – taker

Kupní smlouva – Kaufvertrag – a purchase agreement

Přepravní řády – e Beförderungsordnungen – rules of transport

Pojistná smlouva – Versicherungsvertrag – an insurance agreement

Vládní nařízení – e Regierungsanweisung – the Government's Decree

Průměrný měsíční výdělek – Durchschnittsmonatsverdienst – the average monthly earnings

2. Lexikologická část

2.1. Odborná terminologie

V administrativním stylu (právnickém) zaujímá mimořádné postavení **odborná terminologie -termín**

Dodává odbornému textu přesnosti, jednoznačnosti, je *ustálený, nezávislý na kontextu, nemá nežádoucí modalitu ani expresivnost*. V odborném textu se často opakují, protože lexikální fond jazyka není nevyčerpatelný, stávají se termíny často slova běžného jazyka.

1) jednoslovná pojmenování

- speciální (1 slovo=1 význam) vlastník/ owner/ Eigentümer
dědic/ heir/ Erbe
- v ustáleném významu – pohledávka/ receivable / Forderung
dohoda/ agreement/ Vertrag

2) víceslovná pojmenování (terminologická sousloví)

- **spojení substantiva se shodným přívlastkem**
fyzická osoba/ individual/ natürliche Person
zákonný zástupce/ legal representative/ gesetzlicher Vertreter
právní úkon/ legal act/ Rechtshandlung
- **spojení substantiva se slovesem**
požadovat splnění/ ask for performance/ die Erfüllung verlangen
nabýt práva/ acquire right/ Recht erwerben

2.2 Slovník základních pojmů

Charakteristická slovní zásoba v občanském zákoníku je v tomto přehledu abecedně řazena podle jednotlivých částí a hlav, pro lepší orientaci při hledání určitých pojmů.

Ve vyhledávání základních pojmů obsažených v občanském zákoníku jsem se soustředila zejména na víceslovná spojení, přívlastkové konstrukce, které málokdy najdeme v odborných slovnících. Například spojení přívlastku se substantivem- vzniklá vazba často neodpovídá cílenému významu.

Na konci této lexikální části můžete nalézt seznam smluv vyskytujících se v textu, jejichž názvy jsou uvedeny v anglickém i německém jazyce.

Část první

Obecná ustanovení

Allgemeine Bestimmungen

General provisions

Hlava první

Občanskoprávní vztahy a jejich ochrana

Bürgerlich-rechtliche Beziehungen und ihr Schutz

Civil legal relationships and their protection

fyzická osoba

natürliche Person

individual

majetkové vztahy

Vermögensbeziehung

property relationships

Občanský zákoník

Bürgerliches Gesetzbuch

The Civil Code

ochrana svobody

Schutz der Persönlichkeit

protection of
personhood

právo

Recht

right

právnícká osoba

juristische Person

legal entity

smlouva

r Vertrag

agreement

ustanovení zákona	Gesetzesbestimmungen	provision of the act
výkon práv	die Ausübung der Rechte	exercise of rights
zákon o	das Gesetz über	the Act on

Hlava druhá

Účastníci občanskoprávních vztahů

Beteiligte der bürgerlich-rechtlichen Beziehungen

Participants of civil legal relationships

jakýmkoli způsobem	auf jegliche Weise	in any way
lidská důstojnost	Menschenwürde	human dignity
nabýt (získat)	erreichen	acquire
náhrada (např. škody)	der Ersatz	satisfaction
námítky	Einwendungen	objections
nemajetková újma	immaterieller Schäden	immaterial detriment
neoprávněně	unberechtigt	unlawfully
neoprávněný uživatel	unberechtigter Benutzer	unlawful user
nezletilý (subst.)	der Minderjährige	the Minor
Obchodní rejstřík	das Handelsregister	the Commercial Registry
Obchodní zákoník	das Handelsgesetzbuch	the Commercial Code
omezit	einschränken	restrict
oprávnění	Berechtigung	competence
oprávněný	der Berechtigte	the entitled person
osobně	persönlich	in person
právní nástupce	Rechtsnachfolger	legal successor
předmět činnosti	Tätigkeitsgegenstand	the scope of activity
rozpory	Widersprüche	disputes

v rozporu s	im Widerspruch zu	at variance with
souhlas	e Zustimmung	consent
stanovy	e Satzungen	by-laws
vyplývat z	hervorgehen aus	follow from
zájmová sdružení	Interessensvereine	professional associations
zletilost	e Volljährigkeit	majority
způsobilost	e Befähigung	capacity
<u>Hlava třetí</u>		
Zastoupení		
Vertretung		
Representation		
navrhovatel	der Antragende	offering person
opatrovník	curator	Vormund
plná moc	Vollmacht	power of attorney
překročit oprávnění	e Berechtigung überschreiten	trespass the power
přijetí návrhu	die Annahme eines Antrages	the acceptance of the offer
udělit	erteilen	grant
uzavření smlouvy	Vertragsabschluss	conclusion of an agreement
vypovědět	kündigen	terminate
zaniknout	erlöschen	become extinct
zástupce	r Vertreter	representative
zmocněnec	r Bevollmächtigte	attorney
zmocnitel	r Bevollmächtiger	the empowering person

Hlava čtvrtá

Právní úkony

Rechtshandlungen

Legal acts

dodatek

nedotknutelnost

neodvolatelnost

obcházet zákon

odvolat návrh

písemná forma

prohlášení

účastník

r Anhänge

Unantastbarkeit

Unwiderrufbarkeit

s Gesetz umgehen

den Antrag widerrufen

e Schriftform

e Erklärung

r Beteiligte

amendment

inviolability

irrevocability

circumvent the act

revoke the offer

the written form

declaration

the participant

Hlavy pátá až sedmá zrušeny

Hlava osmá

Promlčení

Verjährung

Statute of limitation

dědictví

obohacení

promlčecí doba

splátka

úroky z prodlení

vkladový vztah

r Erbschaft

e Bereicherung

Verjährungsfrist

e Ratenzahlung

Verzugszinsen

s Einlageverhältnis

inheritance

enrichment

limitation period

instalment

default interest

deposit relationship

Část druhá

Věcná práva

Sachenrechte

Real rights

Hlava první

Vlastnické právo

Eigentumsrecht

Ownership right

držitel	r Besitzer	possessor
katastr nemovitostí	s Liegenschaftskataster	the Real Estate Cadastre
majetkové hodnoty	Vermögenswerte	property values
nabývání vlastnictví	Erwerb von Eigentum	acquisition of ownership
nemovitá věc	unbewegliche Sache	real estateproperty
ohrozit	gefährden	jeopardise
spoluvlastnictví	Miteigentum	co-ownership
upravovat	regeln	regulate
vlastník pozemku	Grundstückseigentümer	owner of the plot
vlastnictví	Eigentum	ownership
vydržení	Ersitzung	positive prescription of ownership
vyvlastnit	enteignen	expropriate
stavební úřad	s Bauamt	building authority
zjistit stanovisko	e Stellungnahme feststellen	ascertain the opinion

Hlava druhá

Spoluvlastnictví a společné jmění

Miteigentum

Co-ownership and joint property

neplatný	nichtig	invalid
písemné potvrzení	schriftliche Bestätigung	written confirmation
platný	gültig	valid
předkupní právo	Vorkaufsrecht	pre-emptive right
společné jmění	Gütergemeinschaft	joint property
věcná břemena	Dienstbarkeiten	easements
vymahatelná pohledávka	eintreibbare Forderung	enforceable claim

Část třetí až pátá zrušeny

Část šestá

Odpovědnost za škodu a za bezdůvodné obohacení

Haftung für Schäden und ungerechtfertigte Bereicherung

Liability for damage and for unjustified enrichment

Hlava první

Předcházení hrozícím škodám

Vorbeugung drohender Schäden

Prevention of threatening damages

Hlava druhá

Odpovědnost za škodu

Haftung für einen Schaden

Liability for damage

dlužník

r Schuldner

debtor

dobré mravy

die guten Sitten

good manners

důchod

e Rente

pension allowances

jednorázově

einmalig

in lump-sum

nemocenská

Krankengeld

sickness-insurance allowances

občanský soudní řád	Zivilprozessordnung	Civil Procedure Code
obecná odpovědnost	allgemeine Haftung	general liability
peněžitá náhrada	e Ersatz in Geld	cash compensation
poškození	Beschädigung	impairment
pracovní neschopnost	Arbeitsunfähigkeit	inability to work
provozovatel	Betreiber	operator
společná ustanovení	gemeinsame Bestimmungen	joint provisions
střetnout se	aufeinander treffen	collide
škůdce	Schadenstifter	damage-doers
úmyslné jednání	vorsätzliche Handlung	intentional conduct
věřitel	r Gläubiger	the kreditor

Hlava třetí

Bezdůvodné obohacení

Ungerechtfertigte Bereicherung

Unjustified enrichment

Část sedmá

Dědění

Erbschaft

Succession

Hlava první

Nabývání dědictví

Erlangung der Erbschaft

Acquisition of inheritance

potomek

Abkömmling

descendant

předlužen

überschuldet

overindebted

přechod dluhů	Schuldenübergang	succession of debts
zůstavitel	Erblasser	testator

Hlava druhá

Dědění ze zákona
 Gesetzliche Erbschaft
 Succession by operation of law

Hlava třetí

Dědění ze závěti
 Erbschaft nach Testament
 Testamentary succession

listina	e Urkunde	document
notářský zápis	notarielle Niederschrift	notarial record
výživa	Unterhalt	maintenance

Hlava čtvrtá

Potvrzení dědictví a vypořádání dědiců
 Bestätigung der Erbschaft und Auseinandersetzung der Erben
 Confirmation of succession and settlement of heirs

Hlava pátá

Ochrana oprávněného dědice
 Schutz des berechtigten Erben
 Protection of the lawful heir

dědicův předek	r Vorfahre des Erben	the heir's ancestor
újma	Kosten	detriment

Část osmá

Závazkové právo

Recht der Schuldverhältnisse

Law of obligations

Hlava první

Obecná ustanovení

Allgemeine Bestimmungen

General provisions

cenné papíry

dosavadní závazek

jednostranné prohlášení

jistota

nabyvatel

narovnání

neplatnost

obsah závazků

odpovědnost za vady

odstranit vadu

penále

peněžitý dluh

plnění ve splátkách

porušení

postoupená pohledávka

postoupení pohledávky

postupitel

postupník

poukázaný

Wertpapiere

bisherige Verbindlichkeit

einseitige Erklärung

Sicherheit

Erwerber

Schlichtung

Nichtigkeit

Inhalt der Forderungen

Haftung für Mängel

n Mangel beseitigen

Bußgeld

Geldschuld

e Leistung in Raten

Verletzung

abgetretene Forderung

Abtretung der Forderung

r Abtretende

Zessionar

r Angewiesene

securities

the hitherto obligation

unilateral proclamation

warranty

transferee

settlement

nullity and voidance

content of obligations

liability for defects

rectify the defect

penalty

pecuniary debt

performance in instalments

breach

assigned receivable

assignment of a receivable

the assignor

assignee

drawee

poukazatel	r Anweisende	drawer
poukázka	Anweisung	warrant
použít na	anwenden für	apply to
prodlení	r Verzug	default
prominout dluhy	e Schulden werden hinfällig	mitigate the debts
převod práva	Rechtsübertragung	assigning a right
rubopis	Indossament	endorsement
ručení	Bürgschaft	guaranty
smluvní pokuta	Vertragsstrafe	conventional fine
smluvní povinnost	vertraglicher Pflicht	contractual duty
splnit dluh	e Schuld erfüllen	perform the debt
splnit závazek	e Pflicht erfüllen	fulfil the obligation
srážka ze mzdy	Lohnabzug	deduction from wage
střední jakost	mittlere Güte	mediocre quality
škody na	Schäden an	damages to
uplatnění práva	Geltendmachung des Rechtes	exercising of a right
uplatňovat nárok	n Anspruch geltend machen	raise a claim
uvedená práva	angeführte Rechte	aforesaid rights
uznání	Anerkennung	acknowledgement
vznik závazku	Entstehung der Forderung	rise of an obligation
vztahovat se na	sich beziehen auf	apply to
zajištění	Sicherung	security
záloha	Vorschuss	advancement
zánik závazků	Erlöschen r Schuldverhältnisse	discharge of obligations
započtení	Anrechnung	setting-off
záruční doba	Garantiezeit	guarantee period
zástavní právo	Pfandrecht	lien
závazkový právní vztah	Schuldverhältnis	obligation relationship

zcizitel	Veräußerer	transferring person
způsobilý ručitel	befähigte Bürge	solvent guarantor
ztížené podmínky	erschwerte Bedingungen	aggravated circumstances

Hlava druhá

Kupní a směnná smlouva
Kaufvertrag und Tauschvertrag
Purchase and barter agreement

být neplatný	nichtig sein	be null and void
kupující	Käufer	buyer
nahodilá zkáza	zufälliger Verderb	contingent destruction
potravinářské zboží	Lebensmittelwaren	feed-stuffs
právo zpětné koupě	Rückkaufsrecht	right of repurchase
předkupní právo	Vorkaufsrecht	pre-emption right
prodávající	r Verkäufer	vendor
vedlejší ujednání	Nebenabmachungen	side clauses
záruční doba	e Garantiefrist	the warranty period
zmařit	vereiteln	mar

Hlava třetí

Darovací smlouva
Schenkungsvertrag
Donation agreement

dárce	r Schenker	donor
obdarovaný	r Beschenkte	donee

Hlava čtvrtá

Smlouva o dílo

Werkvertrag

Agreement for work

odměna

Vergütung

remuneration

prováděcí předpis

e Durchführungsvorschrift

implementing regulation

přiměřená sleva

angemessene Ermässigung

adequate discount

rozpočet

Kostenanschlag

budget

uplynutí doby

Ablauf der Zeit

the lapse of the time

úprava věci

e Behandlung einer Sache

adjustment of a thing

věc na zakázku

e Sache auf Bestellung

thing upon order

vykonaná práce

geleistete Arbeit

executed work

záruční list

Garantieurkunde

letter of warranty

zhotovitel

r Unternehmer

the maker

Hlava pátá

Smlouva o půjčce

Darlehensvertrag

Loan agreement

nepeněžitá půjčka

Darlehen in anderer Form

in-kind loan

úroky

Zinsen

interests

Hlava šestá

Smlouva o výpůjčce

Leihvertrag

Commodatum agreement

půjčitel

r Verleiher

lending person

vypůjčitel

Entleiher

borrowing person

Hlava sedmá

Nájemní smlouva

Mietvertrag

Lease agreement

bytové družstvo

dát do podnájmu

družstevní byt

dosavadní nájemce

movitá věc

nájemce

nájemné

písemná výzva

podnikatelský nájem

právo na prominutí

pronajatá věc

pronajímatel

přechod nájmu

služební byt

skončení nájmu

soudní vykonavatel

společný nájem

úhrada nákladů

úřední příkaz

výměna bytu

zástavní právo

zbytečný odklad

Genossenschaft

in Untermiete geben

Genossenschaftswohnung

bisheriger Mieter

bewegliche Sache

r Mieter

Mietzins

schriftliche Aufforderung

unternehmerische Miete

Recht auf Erlassen

gemietete Sache

r Vermieter

Übergang der Miete

Dienstwohnung

Beendigung der Miete

Gerichtsvollstrecker

gemeinsame Miete

e Erstattung der Kosten

amtliche Weisung

r Wohnungstausch

Pfandrecht

unnötiger Verzug

housing co-operative

sub-lease

co-operative flat

hitherto lessee

movable thing

lessee

rent

written appeal

business lease

the right to mitigation

leased thing

lessor

devolution of lease

service flat

expiration of the lease

judicial executor

joint lease

reimbursement of costs

official command

barter of flat

pledge

undue delay

Hlava osmá

Příkazní smlouva

Auftragsvertrag

Mandate agreement

příkaz

r Auftrag

the mandate

příkazce

Auftraggeber

mandator

příkazník

r Beauftragte

mandatory

Hlava devátá

Jednatelství bez příkazu

Geschäftsführung ohne Auftrag

Unordered agency

Hlava desátá

Smlouva o úschově

Verwahrungsvertrag

Custody agreement

jednatel

r Geschäftsherr

agent

opatrování

Verwahrung

custody

schovatel

r Verwahrer

custodian

Hlava jedenáctá

Smlouva o ubytování

Beherbergungsvertrag

Accommodation agreement

Hlava dvanáctá

Smlouvy o přepravě

Beförderungsvertrag

Transport agreements

dopravce

r Beförderer

monsignor

Hlava třináctá

Smlouva zprostředkovatelská

Vermittlungsvertrag

Mediation agreement

zprostředkovatel

Vermittler

mediator

Hlava čtrnáctá

Vklady

Einlagen

Deposit

jednorázový vklad

einmalige Einlage

lump-sum deposit

peněžní ústav

Kreditinstitut

money institute

vkladatel

Einleger

depositer

vkladní knížka

Sparbuch

saving book

vkladní list

Sparbrief

deposit certificate

Hlava patnáctá

Pojistná smlouva

Versicherungsvertrag

Insurance agreement

pojistné

Versicherungsprämien

insurance premium

pojistitel	r Versicherer	insurer
pojistná událost	Versicherungsfall	insurance event
pojištění majetku	Vermögensversicherung	property insurance
pojištěný	r Versicherter	insured person
zánik pojištění	Erlöschen der Versicherung	expiry of insurance
zástavní věřitel	Pfandgläubiger	mortgage creditor

Hlava šestnáctá

Smlouva o sdružení

Vereinsvertrag

Association agreement

výpovědní lhůta

Kündigungsfrist

termination period

Hlava sedmnáctá

Smlouva o důchodu

Rentenvertrag

Pension agreement

Hlava osmnáctá

Sázka a hra

Wette und Spiel

Bet and game

Hlava devatenáctá

Veřejná soutěž

Öffentlicher Wettbewerb

Public competition

Hlava dvacátá

Veřejný příslib

Öffentliches Versprechen

Public promise

Část devátá

Závěrečná, přechodná a zrušovací ustanovení

Schlussbestimmungen, Übergangsbestimmungen und Aufhebungsbestimmungen

Final, intertemporal and repealing provisions

Přehled smluv uvedených v Občanském zákoníku :

smlouva	r Vertrag	agreement
kupní smlouva	Kaufvertrag	purchase agreement
darovací smlouva	Schenkungsvertrag	donation agreement
zástavní smlouva	Pfandungsvertrag	lien agreement
směnná smlouva	Tauschvertrag	barter agreement
smlouva o dílo	Werkvertrag	agreement for work
smlouva o půjčce	Darlehensvertrag	loan agreement
smlouva o výpůjčce	Leihvertrag	commodatum agreement
nájemní smlouva	Mietvertrag	lease agreement
příkazní smlouva	Auftragsvertrag	mandate agreement
smlouva o úschově	Verwahrungsvertrag	custody agreement
smlouva o ubytování	Beherbergungsvertrag	accommodation agreement
smlouva o přepravě	Beförderungsvertrag	transport agreement

smlouva o přepravě nákladu	Vertrag über die Güterbeförderung	agreement on carriage of freight
smlouva zprostředkovatelská	Vermittlungsvertrag	mediation agreement
pojistná smlouva	Versicherungsvertrag	insurance agreement
smlouva o sdružení	Vereinsvertrag	association agreement
smlouva o důchodu	Rentenvertrag	pension agreement

3. Gramatická část

3.1 Trpný rod

Trpný rod je charakteristický pro vyjádření odborného stylu.

Slovesný rod vyjadřuje, v jakém syntaktickosémantickém vztahu jsou účastníci slovesného děje k slovesnému ději. V pasivu je konatelem nebo původcem děje jiný aktant než podmět. Hlavní funkce pasíva je vyjádření slovesného děje bez konatele, zdůraznění aktivity nebo procesu na úkor jeho konatele či příčiny.

Pasivní věty s nevyjádřeným činitelem nejčastěji implikují všeobecného lidského konatele, např. v němčině *man*, v angličtině *someone...*, někdo. Pasívum implikující všeobecného lidského konatele se uplatňuje především v odborném stylu (viz. př. níže), rovněž velmi běžný typ pasíva bez vyjádřeného činitele je tzv. pasívum autorské - pozornost je obrácena na předmět sdělení, zatímco osobnost autora ustupuje do pozadí.

Podmětem pasivní konstrukce je předmět konstrukce aktivní.

Činitel je fakultativní (v pasívu je obligatorní pouze *patiens* a konstruuje se v češtině jako podmět). Pokud se aktér v trpné konstrukci objevuje, pak v němčině s předložkou s 3. pádem, a příčina s předložkou se 4. pádem. Ve většině anglických pasivních vět není žádný činitel. Pokud je vyjádřen má formu adverbialního určení průvodce - věty s "by" se vyskytují zřídka, v češtině v instrumentálu nebo genitivu s "od".

3.1.1 Použití trpného rodu

Trpný rod se používá především v těchto případech:

- 1. Původce děje není přesně určený, je vyjádřený jako „they, people, someone, nobody, .../ jemand, man, niemand ,....“. Předmět činné věty s takovýmto neurčitým podmětem se potom stává podmětem věty v trpném rodě.**

People helped **him** to do it.

Die Leute halfen ihm, es zu machen.

He was helped to do it.

Er wurde geholfen, es zu machen.

- 2. Původce děje je neznámý, a proto není vůbec vyjádřený:**

An agreement has been cancelled.

Ein Vertrag wurde aufgehoben.

- 3. Původce děje není velmi důležitý, a proto ustupuje do pozadí. Na prvním místě je osoba nebo věc zasažena dějem:**

The right must be vindicated.

Das Recht muss geltend gemacht werden.

- 4. Jednočlenné slovesné věty s neosobním pasivem: (you are expected...)**

- 5. Ve veřejných oznámeních, nápisech, zákazech, inzerátech,...:**

Smoking is forbidden.

Rauchen ist verboten.

Trpný rod se objevuje více v německém jazyce než v českém.

Co se týče anglického jazyka, angličtina také používá trpný rod mnohem častěji než čeština, a to dokonce i tam, kde to v našem jazyce ani není možné. Do značné míry to souvisí s nedostatkem koncovek u anglických podstatných a přídavných jmen a s ustáleným slovosledem anglické věty. Anglické věty mají také tendenci nestřídat podměty,

použije se trpný rod. Z důvodu, že podmět může být ve větě pouze před slovesem, byla potřebná struktura, kterou je právě trpný rod. Pomocí něho se změní na podmět libovolné podstatné jméno, které je ve větě s činným rodem předmětem. Ve větě se dvěma předměty odpovídá dvojí trpná konstrukce:

- podmětem se stává nepřímý předmět - běžnější, více užívané (I was given it by him)

- podmětem se stává přímý předmět (It was given me by him).

V porovnání s angličtinou, používá němčina trpného rodu ve větší míře.

3.1.2 Tvorba trpného rodu

Pasivum lze zásadně tvořit od sloves, které mají předmět.

Tvoření pasíva připouští v zásadě slovesa tranzitivní, pokud je předmět účastníkem slovesného děje, na nějž slovesný děj přechází nebo který je slovesným dějem zasažen.

V tvoření pasíva jsou mezi angličtinou a češtinou značné rozdíly vyplývající z různé povahy tranzitivnosti anglických a českých sloves.

Obdobou anglického pasíva je v češtině pasívum složené, vedle něhož ovšem čeština disponuje ještě pasívem zvratným, v němčině se však tvoří trpný rod pomocí slovesa werden (= stávat se).

Obdobný způsob tvoření pasíva v angličtině a češtině (nepřihlížíme-li k tomu, že české pasívum může mít též formu reflexivní) je pouze u sloves monotranzitivních s přímým předmětem.

Rozeznáváme dva typy trpného rodu:

a) **průběhový**(active voice / Aktiv) a b) **stavový**(passive voice, Passiv)

pro angličtinu:

podmět (subject) + **pomocné sloveso** (auxiliary verb) „ to be“ + **trpné přídělní**
významového slovesa (past participle)

trpné přídělní u pravidelných sloves se tvoří stejným způsobem jako minulý čas,

tj. přidáním koncovky –ed. U nepravidelných sloves je nutno se tvary naučit nazpaměť
pro němčinu:

podmět (Subjekt) + **pomocné sloveso** „werden“ (Hilfsverb) + **trpné příčestí**
významového slovesa (Partizp II. des Vollverbs)

být zapsán – eingetragen werden – be registered

durch die Vereinbarung gelöst werden – by an agreement are removed

jestliže škoda byla způsobena okolnostmi – if the damages were caused by circumstances –
wenn der Schaden durch Umstände verursacht wurde

3.1.3 Přehled forem trpného rodu

Tabulka ukazuje základní formy trpného rodu v angličtině a němčině, uvádí se na příkladu věty z Občanského zákoníku. Angličtina disponuje velkým množstvím tvarů trpného rodu oproti jazyku německému (tím je němčina bližší češtině), ale například nemá tvary pro průběh děje.

Tab.č.1:

právní úkon je učiněn	a legal act is done		Rechtshandlung ist ausgeführt
simple	present	a legal act is done	Rechtshandlung wird ausgeführt
	past	a legal act was done	Rechtshandlung wurde ausgeführt
	future	a legal act will be done	

	conditional	a legal act would be done	Rechtshandlung würde ausgeführt
continuous	present	a legal act is being done	
	past	a legal act was being done	
	future	a legal act will be being done	
	conditional	a legal act would be being done	
perfect simple	present	a legal act has been done	Rechtshandlung ist ausgeführt worden
	past	a legal act had been done	Rechtshandlung war ausgeführt worden
	future	a legal act have been done	
	conditional	a legal act would have been done	
perfect continuous	present	a legal act has been being done	
	past	a legal act had been being washed	
	future	it will have been being done	
	conditional	a legal act would have been being done	

Konstrukce rovnocenné pasívu

Vazby **sein + zu + infinitiv** a **haben + zu + infinitiv** vyjadřují možnost a nutnost, mají význam trpný, významově odpovídají modálním slovesům „müssen“ a „sollen“. Vazba s **haben** má aktivnější význam, často vyjadřuje povinnost týkající se konkrétní osoby. Vyjadřují, co je třeba či je možno udělat. Podmětem bývá většinou věc nebo osoba, na niž lze či je nutno jistým způsobem působit. Osoba, jež má tuto činnost realizovat není uvedena (agens).

- ...je povinen odstranit závady er hat Mängel zu beseitigen/ he must remove defects
- ...účastníci jsou povinni dbát.../ die Beteiligten haben darauf zu achten.../ the participants must see to it
- ...každý je povinen počínat si tak.../ jeder hat sich so zu unterhalten/ everyone must act so as to

■...postupitel je povinen předat všechny doklady a poskytnout všechny potřebné informace...

...der Zedent hat alle Unterlagen zu übergeben und sämtliche notwendigen Informationen zu gewähren...

...the assignor must provide with all documents and necessary information concerning the assigned receivable...

■...objednatel je povinen zaplatit za poskytnutou službu nově určenou vyšší cenu.

...der Besteller hat für die geleistete Dienstleistung den neu bestimmten höheren Preis zu zahlen.

...the customer must pay for the provided service the newly determined higher price.

Vazby se objevují v úředním stylu. Konkrétně v občanském zákoníku se vyskytuje více vazba s **haben**, odkazuje totiž na konkrétní osobu, které se povinnost či nutnost týká.

V angličtině se implikuje modální sloveso **must**.

Přívlastková vazba s příčestím

- je specifický jev administrativního stylu, typický zejména pro němčinu. Přívlastkové konstrukce jsou vloženy mezi člen substantiva a samotné substantivum, tím se vyhýbá složitým vazbám, dlouhým podřadným souvětím,...

Angličtina a čeština tento jev nemají viz. př. věty

Právní vztahy vznikající z výsledků duševní tvořivé činnosti

Aus den Ergebnissen geistiger schöpferischer Tätigkeit entstehende rechtliche Beziehungen

Legal relationships following from results of intellectual creative activity

Právnícká osoba zapsaná v obchodním rejstříku nebo v jiném zákonem určeném rejstříku

Eine im Handelsregister oder einem anderen durch Gesetz festgelegten Register eingetragene juristische Person

A legal entity registered with the Commercial Registry or with another registry specified by an act

Orgány, kterými sdružení jedná

Die für den Verein handelnden Organe

The bodies acting for the association

Náhradu škody způsobené jeho jednáním

Den Ersatz des durch die Handlung verursachten Schadens

For compensation of damage caused by his act

Projev vůle směřující k uzavření smlouvy

Eine auf einen Vertragsabschluss hinzielende Willenserklärung

Expression of a will aimed to conclusion of an agreement

4. Modální slovesa

Ve všech třech jazycích vyjadřují modální slovesa **modalitu dispoziční** tj. postoj , původce děje k jeho realizovateli, zda ho pokládá za nutný

nebo **modalitu jistotní** tj. stupeň přesvědčení o reálné platnosti sdělení, zda se konateli obsah sdělení jeví jako jistý, možný nebo nemožný.

Modalita dispoziční a jistotní vyjadřovaná modálními slovesy se fakultativně uplatňuje ve větách oznamovacích, tázacích a přacích, nikoli však ve větách rozkazovacích (rozkazovací věta vyjadřuje sama o sobě děj nutný).

Modální slovesa jako prostředek vyjadřování jistotní modality jsou v angličtině častější než v češtině, často odpovídají českým modálním adverbii nebo částicím, i v němčině se implikuje velké množství modálních adverbii.

Anglická modální slovesa mají oproti německým ve všech osobách stejný tvar.

Přehled jednotlivých modálních sloves v angličtině a němčině.

Tab.č.2:

	ich	du	er/sie/es	wir	ihr	sie/Sie	Anglická modální slovesa
können	kann	kannst	kann	können	könnt	können	can, to be able to
dürfen	darf	darfst	darf	dürfen	dürft	dürfen	may, to be allowed to
müssen	muss	musst	muss	müssen	müsst	müssen	must, to have to
mögen	mag	magst	mag	mögen	mögt	mögen	to like to

wollen	will	willst	will	wollen	wollt	wollen	to want to
sollen	soll	sollst	soll	sollen	sollt	sollen	should, to be supposed to

Can (could, be able to) = können

v angličtině: vyjadřuje **schopnost**, **dovednost**(=modalita dispoziční) a **možnost**(=jistotní)

can not je zápor ke *can*, ale užívá se ve významu „určitě ne“, je tedy záporným protějškem k *must*.

can odkazuje na minulost svým minulým tvarem *could* nebo opisem

be able to- opisná konstrukce se užívá i pro vyjádření budoucnosti.

v češtině: ve významu slovesa *moci*(schopnost, možnost) a *umět*(dovednost)

v němčině: vyjadřuje **schopnost** (Fähigkeit), dovolení (Erlaubnis), **domněnku** (Vermutung)

minulost vyjadřují tvary tvořené koncovkami –te, test, -te, -ten, -tet, -ten, bez přehlásky – konnte, konntest,...tvar s přehláskou konjunktiv = v angličtině „could“.

Příkladové věty z občanského zákoníku

- ...ode dne, kdy právo *mohlo být* vykonáno poprvé.
...ab dem Tage, an dem das Recht zuerst ausgeübt werden *konnte*.
...from the day when the right *could be* exercised for the first time.
- ...jestliže *by* i druhý účastník *mohl* promlčení namítat
...wenn auch der andere Beteiligte die Verjährung einwenden *könnte*.
...if also the other participant *could* appeal to the statute of limitation.

- ...nelze oddělit/ *kann nicht getrennt werden/ can not be separated*

Must = müssen

v *angličtině*: vyjadřuje jak **modalitu dispoziční** (nutnost), tak **jistotní** (vysoký stupeň přesvědčení mluvčího o realitě děje)

Angličtina rozlišuje, zda se jedná o nutnost vyplývající z *přirozeného stavu* věcí nebo *vnitřního stavu* či přesvědčení mluvčího, v takovém případě se použije sloveso „**must**“ nebo zda se jedná o *nutnost* vyplývající z vnějších okolností, vyjadřuje sloveso „**have to**“. Často se také chybuje u záporného „**must not**“, jehož význam je „**nesmět**“, nikoli „nemuset“.

v *češtině*: má stejné funkce, ve významu **muset**

v *němčině*: vyjadřuje **nutnost**(Notwendigkeit) a **jistotu**(Gewissheit)

Společně se ve všech třech jazycích užívají tyto příslovce vyjadřující jistotní modalitu: *surely, certainly/ bestimmt, sicher, zweifellos/ určitě, jistě, bezpochyby.*

V občanském zákoníku se sloveso „**must**“ používá převážně ve větách vyjadřujících nutnost, povinnost týkající se konkrétní osoby.

V němčině tomu odpovídají slovesa „*müssen*“ a „*sollen*“, i když charakteristická v textu je právě vazba „**haben + zu + infinitiv**“, která má také význam nutnosti, povinnosti.

Např.

- ... Postoupení pohledávky *je povinen* postupitel bez zbytečného odkladu oznámit dlužníkovi.

... Die Abtretung der Forderung *hat* der Abtretende ohne unnötigen Verzug dem Schuldner mitzuteilen.

... The assignor *must* notify the debtor about the assignment without undue delay.

viz. str. 44

- ...nemusí být jejich podpisy na téže listině
 ...müssen ihre Unterschriften nicht auf derselben Urkunde sein
 ...their signatures shall not have to be on the same document
- ...sídlo musí být určeno/ der Sitz muss bestimmt werden/ the seat must be specified
- ... vyžaduje, aby byla uzavřena písemnou formou
 ... muss schriftlich abgeschlossen werden
 ... must be concluded in writing

May (might) = können

v angličtině: vyjadřuje možnost a dovození

Modální sloveso “**may**” se stýká s možnostním významem slovesa “**can**”. Rozdíl spočívá v tom, že “*can*” vyjadřuje možnost teoretickou (“je možné, aby”), kdežto “*may*” možnost faktickou (“je možné, že”). Ovšem rozdíl není tak velký, obě slovesa jsou zaměnitelná. “**May**” je příznačný pro formální styl, zejména ve větách se všeobecným konatelem vyjádřeným nebo implikovaným v pasívu.

v němčině: ve významu **dovolení**(Erlaubnis) a **velké pravděpodobnosti**

např. pasivní tvary

může být vyjádřen- may be expressed

- kann ausgedrückt worden

projev vůle *může být učiněn- the expression of will may be done*

- eine Willenserklärung kann erfolgen

lze se dovolat právního úkonu- a legal act may be appealed to

- kann sich auf die Rechtshandlung berufen worden

vlastnictví věci *lze nabýt- ownership of a thing may be acquired*

- das Eigentum an einer Sache kann erworben werden

lze se domáhat ochrany - the protection may be asserted

- kann Schutz verlangt werden

může být omezena jen zákonem- *may be restricted only by an act*

- kann nur durch Gesetz eingeschränkt werden

další tvary:

mohou nabývat práva a povinností- *may acquire rights and duties*

- können Rechte und Pflichten erwerben

při právním úkonu je možné dát se zastoupit

- in doing a legal act, a person *may* have itself represented by

- bei einer Rechtshandlung *kann* einen eine Person vertreten

v češtině: českými protějšky jsou **moci, smět** a modální adverbia “**možná, snad, asi**”

Shall (should) = sollen

V angličtině vyjadřuje **záhodnost** a pouze modalitu **dispoziční**

V češtině: odpovídá českému “**mít**” nebo budoucímu času, popř. slovesům “**smět, muset**”

V němčině: **doporučení** (Empfehlung) či **příkaz** (Auftrag),

pochybnost (Zweifel) -tvar “sollte = české “že by”(Sollte er hier sein? Že by tady byl?) –nevyskytuje se v úředním jazyce,

eventualita (Eventualität) – v podmínkových větách, tvar *sollen* stojí v konjunktivu préterita

např. ...i *kdyby* k dohodě o zbytku obsahu smlouvy *nedošlo*

...auch wenn es zur Vereinbarung über den Rest des Vertragsinhaltes *nicht kommen sollte*.

...even if it *comes* to no agreement on the rest of the content of the agreement.

V různých kontextech nabývá tento modální význam různých odstínů slibu, rozhodnutí,... V úředním jazyce se jím vyjadřuje povinnost. V Občanském zákoníku je sloveso **shall** zastoupeno ve velké míře, je to specifický jev pro angličtinu. V němčině a češtině se v tomto významu používá přítomný čas prostý.

např. plná moc zanikne- die Vollmacht erlischt

- the power of attorney **shall** become extinct

jinak je neplatný- andernfalls ist sie nichtig/ otherwise it **shall** be invalid

právnícké osoby mají svůj název- juristische Personen haben ihre Name

- legal entities **shall** have their name

zastoupení vzniká na základě zákona

- die Vertretung entsteht auf der Grundlage eines Gesetzes

- the representation **shall** arise on the basis of an act

Should = konjunktiv préterita slovesa **sollen (sollte, solltest,...)**

Vyjadřuje **záhodnost** (vyplývá z vnitřního přesvědčení mluvčího).

V češtině tomuto významu odpovídá **kondicionál** nebo **indikativ slovesa mít**.

Should s minulým infinitivem vyjadřuje děj minulý, který se neuskutečnil. Vyskytuje se také ve větách po slovesech žádání, navrhování, rozkazování (suggest/vorschlagen – navrhnout, recommend/ empfehlen – doporučit, demand/ verlangen, order/ befehlen – nařídit,...).

Po těchto slovesech a vazbách má **should** funkci pomocného slovesa zastupujícího konjunktiv, v češtině mu odpovídá **kondicionál** po spojce aby.

Should se vyskytuje ve větách podmínkových.

např. Should an obvious infringement of a quiet state of affairs have occurred,...

Došlo-li ke zřejmému zásahu do pokojného stavu,...

Záhodnost se také vyjadřuje pomocí slovesa **be** ve vazbě s **infinitivem s „to“**, ve významu **„mít, je nutno, je třeba“** (it is to be stressed je třeba zdůraznit).

Je třeba rozlišovat rozdíl mezi *should* a modální vazbou *be s infinitivem*.

Should vyjadřuje přesvědčení mluvčího.

Vazba **be+ inf.** vyjadřuje záhodnost vyplývající z nějakých vnějších okolností.

Will (would)

V angličtině: vyjadřuje modalitu **dispoziční i jistotní**

would – tvar odkazující na minulost, přítomnost i budoucnost

V češtině: české „chtít“ odpovídá anglickému „will“ jen zčásti (většinou se jedná o plnovýznamové sloveso want).

Will jako prostředek modality jistotní vyjadřuje děj pravděpodobný, zakládající se na úsudku mluvčího (např. that will be the postman).

Na minulost odkazujeme v této funkci pomocí **minulého infinitivu**, tato vazba se vyskytuje zejména v *odborném stylu* (např. you **will have heard** jistě jste už o tom slyšel, you **will have noticed** jste si všimli).

V němčině: odpovídá také významu „chtít“, vyjadřuje také úmysl (Ich will jetzt gehen).

Modální slovesa shall (v češtině a němčině většinou přítomný čas), can (können), may (können), vyjadřující možnost a povinnost, se vedle dalších vazeb, vyskytují v občanském zákoníku ve značném množství.

5. Závěr

Každý nový jazyk je v porovnání s mateřštinou cizí také v tom smyslu, že je často výrazem jiného způsobu myšlení, chování a vyjadřování.

Čeština je flektivní jazyk, lze utvořit velký počet různých slovních forem, ovšem i přesto má angličtina v porovnání s češtinou a němčinou bohatší slovní zásobu a více monomorfémií slov.

Pro angličtinu je specifické tvoření „hybridních“ odvozenin cizími prefixy a sufixy (např. co-, sub-, inter-,...). Český mluvčí často chybí u substantiv s cizími sufixy **-or** (-er) a **-ee**. Obvyklý příklad slov *employer/ employee* či *drawer/ drawee*. Sufix **-ee** určuje „trpítele“ děje, naopak sufix **-or** (-er) označuje konatele (zaměstnavatel/ zaměstnanec či poukazatel/ pokázaný). Často dochází k záměně těchto substantiv a jejich významu, proto si český mluvčí musí dát pozor při jejich používání. *V němčině* se vyskytuje množství podstatných jmen tvořené většinou příponami **-ung**, **-keit**, **-schaft**, **-nis**. Na rozdíl od angličtiny se nová substantiva tvořená předponami objevují jen zřídka.

Němčina disponuje velkým množstvím **složenin** (kompozit), mimo jiné vyjadřující přívlastkový vztah (např. způsobilost k právním úkonům – *Geschäftsfähigkeit*). Pro českého mluvčího je mnohdy obtížné přeložit kompozitum do češtiny, aby odpovídalo přesnému německému významu. *Čeština a angličtina* používá víceslovná pojmenování. Dalším jevem, který činí českým mluvčím potíže při porozumění a překladu textu je pro *němčinu* typická **přívlastková vazba s příčestím**. V textu právního stylu se objevuje účelně pro větší sevřenost, kompaktnost. *V angličtině a češtině* se tento jev nevyskytuje.

Důležitou konstrukcí je **konstrukce s genitivu**. Je společná pro všechny tři jazyky a používá se stejným způsobem. Důležitost spočívá v její jednoznačnosti, přesnosti a kondenzaci. Stejnou funkci plní i přídavná jména slovesná v textu občanského zákoníku. Nahrazují vztahné věty, které často ruší logičnost a kompaktnost věty, zejména v dlouhých souvětích. Vyskytují se častěji v angličtině a němčině. (např. orgány, **kterými** sdružení

jedná/ die für den Verein handelnden Organe/ the bodies acting for the association).

Typické pro právní texty, konkrétně pro text občanského zákoníku je výskyt velkého množství ustálených **předložkových výrazů** (odpovědnost za, zákon o, v souladu s,...) a užívání **gramatických a syntaktických struktur** (jak bylo uvedeno, bylo dáno, má se za to,...)

Text občanského zákoníku obsahuje, co se gramatické stránky týká, řadu **pasivních konstrukcí**. Nejvíce jich užívá němčina. I v angličtině, na rozdíl od češtiny, se objevují velmi často. Je to zejména z důvodu nedostatku koncovek u podstatných a přídavných jmen. Užitím pasiva se upozorňuje na všeobecného lidského konatele, na činnost či proces, který má být proveden. Činitel je nevyjádřený.

Pokud je ovšem v textu třeba odkázat určitou **nutnost či povinnost** na konkrétní osobu, použije se *vazba „... je povinen...“*. V angličtině tomuto významu odpovídá modální sloveso „*must*“.

Český mluvčí si musí dát pozor při použití této vazby v němčině. Významu totiž odpovídá *vazba „haben + zu + infinitiv“*, poukazuje na povinnost týkající se konkrétní osoby.

Velmi časté a specifické pro angličtinu je **modální sloveso „shall“**. V anglických větách občanského zákoníku vyjadřuje povinnost. Tam, kde český mluvčí použije přítomný čas prostý (totéž i němčině), angličtina aplikuje sloveso „shall“. Obecně jsou modální slovesa mnohem častější v angličtině. V češtině a němčině jim často odpovídají *modální adverbia*.

Slovník tvoří slovní zásoba s řadou **monomorfémních slov** (substantiva a slovesa). Značnou část zaplňují **přívlastkové konstrukce**. Často bývá velmi obtížné přeložit víceslovná spojení, do přesného významu. Například přívlastková konstrukce „věcná břemena“ přeloží český mluvčí podle slovníku jako „dingliche Belastung“ a v angličtině „right of user“, ovšem správný překlad zní „Dienstbarkeit“ a v angličtině „easement“.

V textu občanského zákoníku se vyskytuje množství znaků a výrazů specifických pro angličtinu, němčinu a češtinu. Velmi obecně lze říci, že čeština s němčinou jsou si bližší, ovšem existují výjimky, kdy toto tvrzení neplatí.

6. Cizojazyčné resumé

Die tschechische Sprache ist eine flexible Sprache. Man kann viele verschiedene Wortarten bilden. Aber trotzdem hat die englische Sprache abwechslungsreichster Wortschatz im Vergleich zur tschechischen und deutschen Sprache.

Das typische Kennzeichen für Englisch ist die Bildung der Ableitungen durch die fremde Präfixe und Suffixe (z.B. co-, sub-, inter-,...). Der tschechische Sprecher macht gewöhnlich Fehler bei dem Suffix **-or** (-er) und **-ee**. Man kann die Beispiele employer = Arbeitgeber/ employee = Arbeitnehmer oder drawer = Angewiesende/ drawee = Angewiesene nennen. Bei dem Gebrauch dieser Suffixe muss man vorsichtig sein, weil die Bedeutungen der Wörter oft verwechselt werden können.

Im Deutschen werden die Substantiva durch die Suffixe **-ung**, **-keit**, **-schaft**, **-nis** gebildet aber die Präfigierung ist nicht so häufig.

Die deutsche Sprache verfügt über die Menge der **Komposita**. Es ist manchmal schwierig für den tschechischen Sprecher, die Komposita ins Tschechische zu übersetzen. Das Tschechische und Englische benutzen die Wortverbindung, die mehr Wörter umfasst (die Geschäftsfähigkeit).

Die andere wichtige Konstruktion des Satzes, die die deutsche, englische und tschechische Sprache gemeinsam haben, ist die **Genitivkonstruktion**. Im Text des bürgerlichen Gesetzbuches bezeichnet sie die Eindeutigkeit, Klarheit und Geschlossenheit. Dieselbe Funktion haben die **Verbaladjektive**. Sie ersetzen die Relativsätze, die oftmals die Logik und die Kompaktheit des Satzes stören. Sie kommen häufiger im Englischen und im Deutschen vor (z.B. die für den Verein **handelnden** Organe/ the bodies **acting** for the association).

Die Rechtstexte, konkret der Text des bürgerlichen Gesetzbuches, enthalten viele **Präpositionalausdrücke** (beispielsweise die Haftung für, das Gesetz über, in Übereinstimmung mit,...) die grammatische und syntaktische Strukturen

(wird angenommen, wurde zuteil, wurde festgelegt,...)

Im bürgerlichen Gesetzbuch erscheint **das Passiv**. Für den Passiv ist charakteristisch, dass man den Faktor nicht ausdrückt. Die deutsche Sprache benutzt das Passiv am meisten. Im Englischen ist diese Form mehr verwendet im Vergleich zum Tschechische. Der Hauptgrund dafür ist der Mangel an den Endungen bei Substantiva und Adjektiva. Soll es aber auf konkrete Person hingewiesen werden, benutzt man die Bindung „**haben + zu + infinitiv**“, im Englischen erscheint in diesem Fall das Modalverb „must“.

Für englische Sprache ist im bürgerlichen Gesetzbuch **das Modalverb „shall“** spezifisch. Es drückt die Pflicht aus. Das Tschechisch und Deutsch setzen das Präsens ein. Allgemein ist das Modalverb häufiger im Englischen als im Tschechischen und Deutschen.

Der Wortschatz beinhaltet nicht nur viele Substantiva und Adjektiva typisch für den rechtlichen Stil, sondern auch die attributive Konstruktionen.

Die englisch, deutsche und tschechische Sprache haben im bürgerlichen Gesetzbuch ihre spezifische Ausdrücke und Terminologie, deshalb kann man es nur schwer vergleichen.

7. Seznam použité literatury

HOŘKÁ M.: Odborný styl v písemné a ústní jazykové komunikace a její charakteristické zvláštnosti.

JEDLIČKA A.: Základy české stylistiky. Praha 1970.

POŠTOLKOVÁ B.: Odborná a běžná slovní zásoba
nakladatelství RADEK VESELÝ: Gramatika a stylistika

HURDÍK JAN: Právnícké osoby, obecná právní charakteristika

DUŠKOVÁ LIBUŠE a KOL.: Mluvnice současné němčiny. Academia Praha 1988

POVEJŠIL JAROMÍR: Mluvnice současné němčiny, Academia, Praha 1987

PEPRNÍK JAROSLAV: Angličtina pro pokročilé

HINZE FRITZ: Deutsche Schulgrammatik

Občanský zákoník České republiky. Linde, Praha

Český občanský zákoník v překladu do němčiny a angličtiny